

Порівняльний аналіз релігійності в юнацькому та дорослому віці // Психологічні дослідження: наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 9. / За ред. Л. П. Журавльової, В. О. Климчука, Ю. Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 6-9.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕЛІГІЙНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ТА ДОРОСЛОМУ ВІЦІ

Ольга Барчук, Марина Столяр
студентки 4 курсу соціально-
психологічного факультету

Науковий керівник:
кандидат філософських наук,
доцент **Г.В. Пирог**

Психологічна наука прагне цілісного вивчення людини в контексті його життєвих відносин зі світом. Акцент робиться на дослідженні глибинних, сутнісних почуттів, що вводить в поле зору психології особистості такий феномен, як віра. Необхідність психологічного дослідження віри обґрунтована з двох позицій [2, с. 120]:

- По-перше, віра – це внутрішній світ людини, значущий для людського існування. Віра впливає на всю внутрішню організацію людини – думки, почуття, установки, цінності. Вона також проявляється і в людській поведінці, діях, вчинках. Носієм віри є людина, та дія віри нерозривно пов'язана з її внутрішніми перетвореннями і їх відображенням у зовнішній дійсності. Зважаючи на це, очевидно є односторонність уявлень про феномен віри без його змістовної психологічної характеристики.

- По-друге, у психології віра визнається як значущий психологічний факт і розглядається різними дослідниками, зокрема, В. Джеймсом, З. Фройдом, Е. Фроммом, К.Г. Юнгом та ін. Однак поняття віри залишається розпливчастим і нечітким, сам термін – неоднозначним і варіативним, а феномен віри розчиняється в різноманітті формулювань і втрачає свій самостійний статус.

Під «вірою» розуміється емоційно-ціннісне ставлення індивіда до певних релігійних ідей, теорій, а також визнання реального існування надприродних сил без жодних раціональних доказів [3]. Релігія й релігійна віра відображають особливості психологічної структури людини, пов'язуючи її з трансцендентним, враховують комплекс потреб і функціонально забезпечують його – від еталонів поведінки й моральних норм до врахування глибинних підсвідомих механізмів, структури «образу «я»» тощо [1].

Релігійність – це поняття, яке відображає засвоєння індивідом релігійних ідей та цінностей. Рівень релігійності індивіда вказує, як часто і за яких обставин індивід звертається до релігії [3]. За показниками релігійності можна визначити, яке саме місце релігія посідає у житті кожного індивіда, соціальної групи, соціуму в цілому.

Дослідження релігійності у сучасному українському суспільстві є актуальним, оскільки багато жителів України ідентифікують себе як

-6-

віруючих. За результатами опитування щодо рівня релігійності українського суспільства, проведеного у 2008 р. та реалізованого в Україні Інститутом соціології НАН України та Київським міжнародним інститутом соціології, лише 9% українців ідентифікують себе як нерелігійних, тоді як 86,4% відносять себе до певного віросповідання [3]. При цьому для релігійності більшості українців характерні поверховість релігійних переконань, слабкі релігійні почуття, неглибоке засвоєння релігійних ідей тощо [4].

Науковці, що вивчають релігійність, поділяються на дві групи: одні аналізують релігійність у її особистісних проявах, намагаючись зрозуміти, що саме вона означає для індивідів; інші – акцентують увагу на вивченні релігійності у цілому (її проявів, рівнів, динаміки та ступенів) [1, с. 121]. До першої групи належить О. Войновська, яка зазначає, що індивідуальна релігійність формується внаслідок двох чинників: зовнішнього (релігія являє собою соціальний інститут) і внутрішнього (під впливом особистісних якостей). Дослідниця акцентує увагу на структурі індивідуальної релігійності та зазначає, що її можна досліджувати, використовуючи емпіричні показники.

Метою нашого дослідження було порівняння показників релігійності в юнацькому та дорослому віці. Для її досягнення було проведено пілотажне емпіричне дослідження з використанням тесту для визначення структури індивідуальної релігійності Ю.В.Щербатих. Вибірку склали 22 особи, які відносять себе до віруючих християн, із них 11 осіб юнацького віку (21 рік) та 11 осіб дорослого віку (35-55 років).

За допомогою вказаної методики були виявлені показники індивідуальної релігійності та розраховані їхні середні арифметичні значення для кожної вікової групи. Порівняння отриманих результатів надано на рис. 1.

Отримані дані показують, що в юнацькому віці на середньому рівні проявляються зовнішні ознаки релігійності (ПОЗА – 57), що характеризується здобуттям безпеки та суспільних позицій. У релігії не враховується вся повнота релігійних істин, вибираються лише ті, які відповідають власним інтересам особи. Людина із зовнішньою

релігійністю добре розуміє її суспільні функції, але свої релігійні обов'язки виконує поверхнево і під впливом другорядних мотивів. На середньому рівні прослідковується ставлення до магії (МАГ – 56), тобто досліджуванні вірять в магію та магичні дії. На середньому рівні проявляється віра в Творця і визнання існування вищої сили, що створила світ (ВІС – 55), тобто досліджуванні мають думку про те, що все ж світ створений не сам, а кимось. Також їм характерна на середньому рівні внутрішня потреба в релігійному віруванні (САМ –

-7-

55). Це можна пояснити тим, що в певних життєвих ситуаціях саме віра дає їм душевний спокій та впевненість. В юнацькому віці рівень віри в те, що в релігії можна знайти підтримку і розраду, занижений (ПІД – 44). Юнаки не впевнені в гносеологічних коренях релігійності і не схильні до ідеалістичної філософії (ФІЛ – 41). Гносеологічні корені релігії – це ті умови, передумови та можливості формування релігійних вірувань, які пов'язані з функціонуванням пізнавальних процесів: відчуттів, сприймань, уявлень, мислення. Ставлення до релігії як до зразка моральних норм поведінки для них мало значиме (МОП – 35), тобто досліджуванні не вважають, що релігія навчає моральним нормам. Юнацький вік не виявляє інтересу до так званої «псевдонауки» - загадковим і таємничим явищам, в сприйнятті яких віра відіграє значно більшу роль, ніж знання (ПСН – 34).

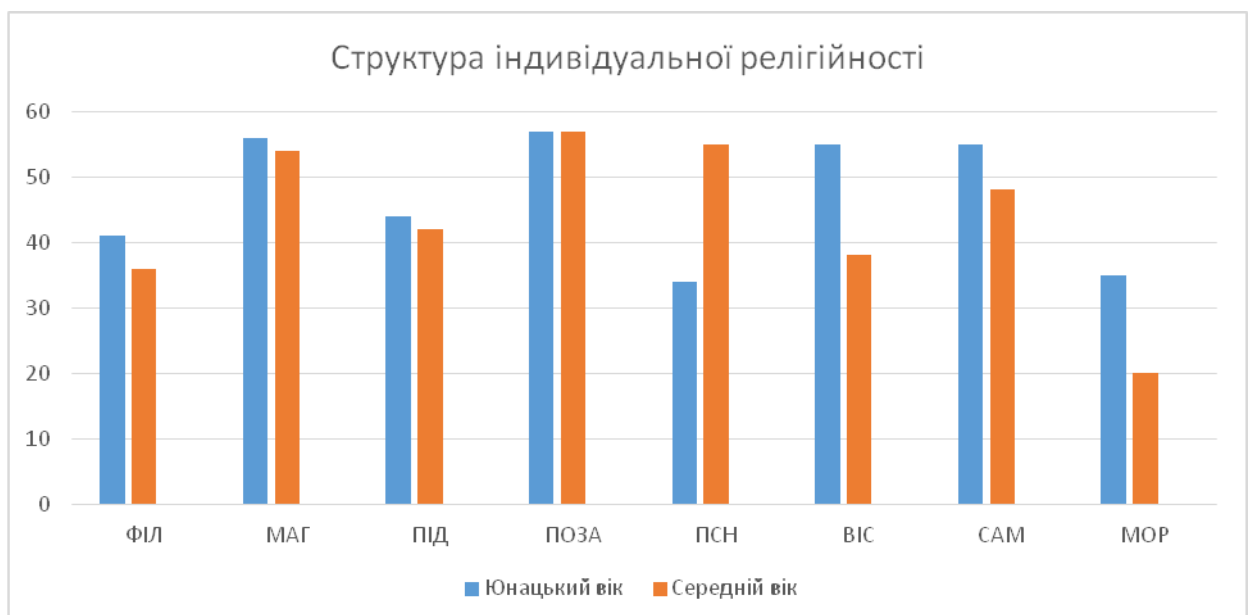

Рис. 1. Показники релігійності в групах юнацького та дорослого віку

Релігійність досліджуваних дорослого віку, в першу чергу, теж характеризується зовнішніми ознаками (ПОЗА – 57). Вся повнота

релігійних істин ними не враховується і вибираються лише ті, які відповідають їхнім інтересам, свої релігійні обов'язки вони виконують поверхнево. Особи дорослого віку на середньому рівні виявляють певний інтерес до так званої «псевдонауки» – загадкових і таємничих явищ, в сприйнятті яких віра відіграє значно більшу роль, ніж знання (ПСН – 55). Люди середнього віку на середньому рівні вірять в магію (МАГ – 54). Можливо, це можна пояснити тим, що вони стикнулися з магічними діями в певних життєвих обставинах. Також їм в деякій мірі характерна внутрішня потреба в релігійному віруванні (САМ – 48), вони іноді вірять в певну допомогу вищих сил і це дає їм внутрішній спокій. Вони не шукають підтримку і розраду в

-8-

релігії (ПІД – 42), скоріше покладаються на свої сили. Вони не зовсім вірять в Творця та існування вищої сили, що створила світ (ВІС – 38). Не в повній мірі вони вважають релігійність зразком моральних норм поведінки (МОП – 20). Вони не схильні до гносеологічних коренів релігійності і до ідеалістичної філософії (ФІЛ – 36).

Отже, за результатами дослідження було виявлено, що показники структури індивідуальної релігійності в юнацькому і дорослому віці мало відрізняються. Але досліджувані юнацького віку мають дещо вищі показники релігійності. Це можна пояснити тим, що в юнацтві часто бувають невдачі, розчарування, певні страхи перед якоюсь справою, молоді люди задумуються про сенс життя, це час, коли приходиться вирішувати доленосні рішення тощо, і саме віра в вищу силу дає їм внутрішню потребу в спокої, впевненість в собі.

Найбільш значні відмінності в релігійності юнаків та дорослих були виявлені за наступними показниками:

- інтерес до загадкових і таємничих явищ, в сприйнятті яких віра відіграє значно більшу роль, ніж знання – юнаки майже не бачать у релігії можливостей пізнання таємничих явищ, тоді як дорослі допускають це;
- віра в Творця і визнання існування вищої сили, що створила світ – юнаки допускають думку про те, що світ створений Богом, дорослі більш скептичні в цьому питанні;
- ставлення до релігії як до зразка моральних норм поведінки для дорослих мало значиме.

Список використаних джерел

1. Водянова А. Психологическая ценность религии / А. Водянова // Вестник СевГТУ. – Севастополь, 2001. – Вып. 29 : Философия. – С. 68-76. – Режим доступа: <http://eprints.zu.edu.ua/23332/>
2. Мягков И.Ф., Щербатых Ю.В., Кравцова М.С. Психологический анализ уровня индивидуальной религиозности // Психологический журнал. – Т. 17. – 1996. – №6. – С.119-122.

3. Джерело: http://mirrorref.ru/ref_igeyfsigeujgrna.html.
4. Пирог Г. Психологічні аспекти функціонування релігійних цінностей (християнський аспект) / Г. Пирог // Українське релігієзнавство : Бюлетень Української Асоціації релігієзнавців і Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. – Київ, 2006.– Вип. 39. – С. 93-102. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/43793>